

POSTANOWIENIE

27 kwietnia 2023 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Agnieszka Piotrowska (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Marta Romańska

SSN Roman Trzaskowski

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym 27 kwietnia 2023 r. w Warszawie,
zażalenia A. L.

na wyrok Sądu Apelacyjnego w Szczecinie

z 29 września 2022 r., I ACa 796/22,

w sprawie z powództwa Skarbu Państwa - Naczelnika [...] Urzędu Skarbowego w K.
przeciwko A. L.

o uznanie czynności prawnej za bezskuteczną,

oddala zażalenie.

UZASADNIENIE

Powód Skarb Państwa- Naczelnik [...] Urzędu Skarbowego w K. domagał się uznania bliżej opisanej umowy darowizny nieruchomości z 5 kwietnia 2016 r. zawartej przez dłużnika W. L. z jego żoną A. L. za bezskuteczną wobec powoda, w celu zaspokojenia przysługujących powodowi od W. L. szczegółowo opisanych wierzytelności pieniężnych z tytułu podatku VAT objętych bliżej opisanymi tytułami wykonawczymi.

Wyrokiem z 27 kwietnia 2022 r. Sąd Okręgowy w Koszalinie oddalił powództwo ze względu na brak legitymacji procesowej powoda do wytoczenia tego powództwa. W uzasadnieniu wyroku podniósł, że Sąd Rejonowy w Rzeszowie postanowieniem z 2 grudnia 2020 r. ogłosił upadłość konsumencką W. L., a zatem

od tej daty wyłączne uprawnienie do wytaczania powództw przysługuje syndykowi masy upadłości dłużnika, a nie poszczególnym wierzycielom.

Po rozpoznaniu apelacji powoda, Sąd Apelacyjny w Szczecinie, wyrokiem z 29 września 2022 r. uchylił wyrok Sądu Okręgowego i sprawę przekazał temu Sądowi do ponownego rozpoznania. W uzasadnieniu podniósł, że po zamknięciu rozprawy, ale przed wydaniem zaskarżonego wyroku, sąd upadłościowy wydał w dniu 21 kwietnia 2022 r. - na podstawie art.491¹⁴ ust. 4 prawa upadłościowego - postanowienie, w którym wymienił jako wierzycieli uczestniczących w planie spłaty Skarb Państwa - Naczelnika [...] Urzędu Skarbowego w K. z wierzytelnością łączną 392.773,41 zł. oraz ustalił plan spłaty. Postanowienie, prawomocne z dniem 27 maja 2022 r., zakończyło postępowanie upadłościowe, co wynika z art. 491¹⁴ ust. 8 prawa upadłościowego, przy czym skutek ten nastąpił już z datą wydania tego postanowienia. Oznacza to, że z dniem 21 kwietnia 2022 r. odpadła legitymacja syndyka masy upadłości W. L. do wytoczenia skargi pauliańskiej, którą odzyskał powód jako wierzyciel. Sąd Apelacyjny wskazał dalej, że teza sądu pierwszej instancji o braku legitymacji procesowej strony jest nieuzasadniona nie tylko wtedy, gdy sąd drugiej instancji inaczej niż sąd pierwszej instancji ocenił tę przesłankę w niezmienionym stanie faktycznym sprawy, lecz także wtedy, gdy strona nie posiadająca legitymacji procesowej przed sądem pierwszej instancji, uzyskała ją dopiero w postępowaniu międzyinstancyjnym. Tym bardziej dotyczy to sytuacji, gdy powód uzyskał legitymację procesową po zamknięciu rozprawy przed sądem pierwszej instancji, lecz przed wydaniem przez ten sąd zaskarżonego wyroku. Z tych przyczyn Sąd Apelacyjny uznał, że skoro sąd pierwszej instancji oddalił powództwo bez merytorycznej oceny roszczenia, przyjmując brak legitymacji czynnej powoda, podczas gdy powód uzyskał taką legitymację w toku postępowania, to zaskarżony wyrok winien zostać uchylony na podstawie art. 386 § 4 k.p.c.

W zażaleniu na ten wyrok (art. 394¹ § 1¹ k.p.c.), pozwana A. L. zarzuciła naruszenie art. 316 § 1 w zw. z art. 391 § 1 k.p.c. oraz art. 386 § 4 k.p.c. Formułując te zarzuty, wniosła o uchylenie zaskarżonego wyroku.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Przewidziane w art. 394¹ § 1¹ k.p.c., zażalenie kwestionuje uchylenie przez sąd drugiej instancji orzeczenia pierwszoinstancyjnego, stąd ocenie Sądu Najwyższego może być poddany jedynie ewentualny błąd sądu odwoławczego przy kwalifikowaniu określonej sytuacji procesowej jako odpowiadającej powołanej podstawie orzeczenia kasatoryjnego. Ustawowe przesłanki uchylenia orzeczenia sądu pierwszej instancji zostały zakreślone wąsko, zaś kognicja Sądu Najwyższego ogranicza się do skontrolowania, czy istotnie doszło do nierozpoznania istoty sprawy lub też czy faktycznie istnieje w realiach rozpoznawanej sprawy konieczność przeprowadzenia postępowania dowodowego w całości (zob. postanowienia Sądu Najwyższego z 7 listopada 2012 r., IV CZ 147/12, OSNC 2013, nr 3, poz. 41 oraz z 28 listopada 2012 r., III CZ 77/12, OSNC 2013, nr 4, poz. 54).

Stosownie do przytoczonego w zażaleniu pozwanej art. 316 § 1 k.p.c. sąd wydaje wyrok, biorąc za podstawę stan rzeczy, zarówno faktyczny, jak i prawny, istniejący w chwili zamknięcia rozprawy (zasada aktualności orzeczenia sądowego). W systemie apelacyjnym zasada ta ma zastosowanie do sądów obu instancji, gdyż instancja odwoławcza jest sądem merytorycznym, a nie tylko kontrolnym (zob. wyrok Sądu Najwyższego z 8 lutego 2006 r., II CSK 153/05). Sąd Apelacyjny prawidłowo ocenił zatem, że wskutek określonego przebiegu postępowania upadłościowego dłużnika W.L., powód odzyskał legitymację procesową, rozumianą jako zakotwiczone w prawie materialnym uprawnienie do wytoczenia i dochodzenia określonego roszczenia przeciwko określonemu pozwanemu. Zaistniała sytuacja odpowiada zatem nierozpoznaniu istoty sprawy, a rozstrzygnięcie sprawy wymaga przeprowadzenia postępowania dowodowego w całości, co ma także znaczenie ze względu na respektowanie uprawnień obu stron do ewentualnej kontroli instancyjnej wyników postępowania dowodowego i ustaleń będących podstawą faktyczną wyroku sądu pierwszej instancji.

W tej sytuacji orzeczono, jak w sentencji (art. 394¹ § 3 w zw. z art. 398¹⁴ k.p.c.).

[SOP]

[ał]